

מסכת יומא

מִסְכֵּת יוֹמָא

עם ביאורים מאת
משה גרוס וגד מכטה

ואיורים מאת
חננאל תורגמן

The Annotated and Illustrated Masekhet Yoma
Moshe Gross, Gad Machta
Illustrated by Hananel Turgeman

כל הזכויות על טקסט המשנה ופירושי ר' עובדיה מברטנורה (גרסה, ניקוד, פיסוק ועיצוב)
שמורות להוצאת "משנה סדורה" ולרב אליהו דורדק

'משנאות' – מסכת יומא
mishnaot@gmail.com

© כל הזכויות לפירוש ולציורים שמורות למחברים, 2018

הוצאת קורן
ת"ד 4044 ירושלים 9104001
טל': 02-6330530 פקס: 02-6330534

www.korenpub.com

תמונת העטיפה ועיצוב: חננאל תורגמן
עימוד: בניצי בינדר

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי
אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא
בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 978 965 301 968 3 ISBN

נדפס בישראל 2018 Printed in Israel

לעילוי נשמת
ר' שמואל יצחק ב"ר גרשון הלוי קאהען ז"ל
Professor Sam Cohen z"l

איש צנוע
אוהב ציון וירושלים
ירא אלהים וסר מרע
נקי כפיים ובר לבב

פעל רבות בנאמנות ובמסירות למען החינוך היהודי בלונדון
במשך עשרות שנים

נלב"ע כ"ג באלול תשס"ד
תנצב"ה

מבוא

הורים ומחנכים יקרים,

החוויה וההבנה של לימוד המשנה היו לנגד עינינו בכל שלבי יצירת הספר, ממסד ועד הטפחות.

דרכנו בפירוש

א התיימרנו לפרש מחדש את המשנה, אלא התבססנו על דברי הראשונים והאחרונים מפרשי המשנה והגמרא, כמו כן הוספנו מעט הוספות מהתוספתא והירושלמי. דרכנו בפירוש הייתה להביא את הפירוש הקרוב ביותר ללשון המשנה. אמנם פעמים שבגמרא נוספה אוקימתא לדברי המשנה, ולשם כך צירפנו את פירוש רבי עובדיה מברטנורה (מתוך הוצאת 'משנה סדורה'), שלרוב הזכיר אוקימתות אלו.

המשנה מובאת כאן על פי שיטת 'משנה סדורה', העוזרת להבנה ולשינון, ותודתנו נתונה לרב אליהו דורדק על כך ועל הליווי והעצות.

דרכנו בציורים

ישנם שני סוגים של ציורים: יש ציורים מבארים ויש ציורים מלווים. הציורים המבארים באים לעזור ללומד להבין את המציאות המדוברת, שכן פעמים רבות בלי ציור מוחשי קשה להבין את דין המשנה והמציאות שדיברו בה. יש מקומות שבהם הראשונים נחלקו באיזו מציאות מדובר ובהם לא הבאנו כמה ציורים, אלא ציור אחד, התואם למובא בפירוש.

הציורים המלווים באים לאו דווקא לתוספת הבנה, אלא כדי שלימוד המשנה ילווה בחוויה חיובית של לימוד, ולכן הציורים באו בסגנון חי ונושם.

אנו תפילה כי הלימוד במשנה זו יגדיל את החיבה ללימוד התורה בכלל וללימוד המשנה בפרט.

מִסְכָּת יוֹמָא

מבוא למסכת יומא

יום הכיפורים הוא יום סליחה וכפרה, יום שבו עבודת בית המקדש הייתה בשיאה וזהו היום היחיד בשנה שהותר לכוהן הגדול להיכנס לקודש הקודשים.

שבעת הפרקים הראשונים עוסקים בעבודת הכוהן הגדול ביום הכיפורים ופרק ח עוסק בענייני הצום.

הכנת הכוהן הגדול ליום הכיפורים

פרק א עוסק בהכנות של הכוהן הגדול לקראת יום הכיפורים: פרישתו מביתו שבעה ימים קודם ליום הכיפורים, לימוד העבודות וההכנות בערב יום הכיפורים. הפרק מסיים בתחילת עבודות היום.

עבודות המקדש שנעשות בכל יום

פרק ב מתאר את הפייסות, ההגרלות, שהיו עושים במקדש כדי לזכות בעבודות היום בכל השנה: תרומת הדשן, קרבן התמיד, דישון המזבח הפנימי והמנורה, הקטרת הקטורת והעלאת איברי התמיד למזבח.

עבודת יום הכיפורים

פרק ג ממשיך לדון בהכנות לקראת עבודות היום שבכל השנה במקדש, וממשיך בעבודות הכוהן הגדול ביום הכיפורים: הטבילות והקידושים שהיה עושה בזמן שהיה מחליף את הבגדים בין עבודה לעבודה, הוידוי על הפר הראשון, ההגרלה של השעירים, ומתוך שעסקו בקלפי של ההגרלה, הזכירו אחרים שנדבו פריטים למקדש וזכרו אותם לשבח, ואחרים שלא גילו את סודם לגבי עבודות המקדש וזכרו אותם לגנאי.

פרק ד ממשיך בתיאור עבודות היום: גורל השעירים ושחיטת הפר. שלוש המשניות האחרונות דנות בהבדלים שיש במקדש בין כל השנה ליום הכיפורים.

פרק ה עוסק בסדר הזאות הדמים של הפר והשעיר: בין בדי הארון, על הפרוכת ועל מזבח הזהב.

פרק ו עוסק בעבודת השעיר המשתלח לעזאזל.

פרק ז עוסק בעבודות הכוהן הגדול שאחר שילוח השעיר לעזאזל: קריאת התורה עם הברכות בעזרת הנשים, הקרבת שאר קרבנות היום, הקטרת הקטורת שבין הערביים והדלקת המנורה. עוד מזכירים את הכניסה הנוספת

לקודש הקודשים להוציא את המחתה, פירוט בגדי הכוהנים וסדר החלפתם
במהלך עבודות היום.

חמשת העינויים ומצוות התשובה

פרק ח עוסק בדיני מצוות העינוי ביום הכיפורים, ובהמשך דנים בפיקוח נפש
שדוחה את יום הכיפורים ובענייני התשובה והתפילות של יום זה.

פרק ראשון

פרק זה עוסק בהכנות של הכוהן הגדול לקראת יום הכיפורים. הכוהן הגדול היה יוצא מביתו שבעה ימים קודם יום הכיפורים ועובר לגור במקדש, ובשבעה ימים אלו היו מלמדים אותו את סדר עבודת יום הכיפורים והוא היה עובד במקדש, כדי שידין יהיו מיומנות לעבודה. בהמשך, המשנה מתארת את סדר ערב יום הכיפורים במקדש, את השבועה שהיו משביעים את הכוהן הגדול, את המאמצים שנעשו כדי שהכוהן הגדול יישאר ער בלילה ואתה תחילת עבודת היום.

א **שבעת ימים קדם יום הכפורים,**
מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פלהדרין.
ומתקינין לו כהן אחר תחתיו,
שמא יארע בו פסול.
רבי יהודה אומר:
אף אשה אחרת מתקינין לו,
שמא תמות אשתו, שנאמר (ויקרא טז, ו):
"וכפר בעדו ובעד ביתו,"
"ביתו" – זו אשתו.
אמרו לו:
אם כן, אין לדבר סוף!

רבי עובדיה מברטנורה

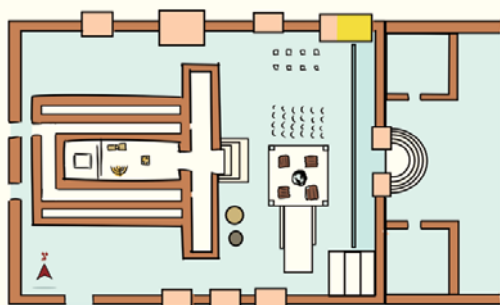
שבעת ימים... מפרישין כהן גדול. שכל עבודות יום הכפורים – אין כשרות אלא בו (יומא לב, ב), שנאמר גבי יום הכפורים (ויקרא טז, ו): "וכפר הכהן אשר ימשח אותו". והפרשה זו, נפקא לן מדכתוב בשבעת ימי המלוואים (שם ח, לג): "ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים", וכתיב בתרייה (שם, לד): "כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם", ודרשו רבותינו: "לעשות" – זה מעשה פרה, "לכפר עליכם" – זה מעשה יום הכפורים; שהכהן השורף את הפרה והכהן העובד ביום הכפורים שניהם טעונים הפרשה מביתם שבעת ימים, כמו שהיו טעונים אהרן ובניו בשבעת ימי המלוואים: **ללשכת פלהדרין.** פקידי המלך נקראים **פלהדרין**, ומתוך שהכהנים הגדולים

שהיו בבית שני אחר שמעון הצדיק, היו נותנים ממון כדי לשימש בכהנה גדולה, ומתוך שרשעים היו – לא היו משלימין שנתן, והיו מתחלפין כל שנים עשר חדש, כפקידי המלך שהמלך מחליפן כל שנה. לכך נקראת לשכה זו **לשכת פלהדרין: ומתקינין לו.** ומזמינין **כהן אחר** להיות כהן גדול **תחתיו**, אם **יארע לו** קרי או שאר טמאה:

אם כן, אין לדבר סוף. אם כן דחוישת למיתה – **אין לדבר סוף,** שמא גם זו תמות. אלא לטמאה דשכיחא – חיישינן, לפיכך מתקינין לו כהן אחר. למיתה דלא שכיחא שימות מת בפתע פתאם – לא חיישינן. הלכך, אין מתקינין לו אשה אחרת. והלכה כחכמים:

עבודות יום הכיפורים כשרות רק בכוהן הגדול, ולכן היה עליו להישמר מדברים הפוסלים אותו, כגון טומאה. במשנה זו מבואר כי ההכנות מתחילות שבעה ימים קודם יום הכיפורים.

שִׁבְעַת יָמִים קֹדֶם יוֹם הַכִּיפּוּרִים, מִפְּרִישֵׁין, מוּצִיאִים, בֵּהֶן גְּדוֹל מִבֵּיתוֹ ומאשתו, מחשש שמא הוא ייטמא בטומאת נידה, שזמן הטהרה מטומאה זו הוא שבעה ימים (תוספתא א, א), **לְלִשְׁבֵּת פְּלֵהֲדָרִין**, לשכה בצפון העזרה, וקראו לה 'פלהדרין' כשם של פקידי המלך, כי הכוהנים הגדולים בבית שני היו קונים את כהונתם בכסף והיו מתחלפים בכל שנה כפקידי המלך (גמרא ח, ב), **וּמִתְקִינִין** – מכינים **לוֹ בֵּהֶן אַחֵר תַּחְתָּיו**, שיחליף אותו **שִׁמָּא יֵאָרֵעַ בּוֹ פְּסוּל**, כגון טומאה. מחליף זה לא צריך לפרוש מביתו שבעה ימים, מפני שההפרשה אינה מעכבת (ר' עקיבא איגר).

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף אִשָּׁה אַחֶרֶת מִתְקִינִין לוֹ, שִׁמָּא תָמוּת אִשְׁתּוֹ, שְׁנֵאמַר: "וְכֹפֵר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדַת בֵּיתוֹ", "בֵּיתוֹ" – זֶה אִשְׁתּוֹ. הכוהן הגדול צריך לכפר על ביתו, והאישה היא עיקר הבית. בגמרא (יג, א) מבואר שהכוהן הגדול אסור להיות נשוי לשתי נשים בו-זמנית, ולכן הוא

נושא את האישה השנייה על תנאי, שתהיה נשואה לו רק אם תמות האישה הראשונה.

לדעת חכמים, חוששים לטומאה של הכוהן הגדול, שהיא דבר מצוי, אך לא למוות של אשתו, שזהו דבר שאינו מצוי, ולכן **אָמְרוּ לוֹ** חכמים לרבי יהודה: **אִם בֵּן**, אם אתה חושש למיתה של אשת הכוהן הגדול, **אֵין לְדַבֵּר סוּף!** שהרי יש לנו לחוש שמא תמות גם אשתו השנייה והשלישית, וצריך להעמיד לו "אין סוף" נשים.

ב כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים הוּא זֹרֵק אֶת הַדָּם,
וּמְקַטֵּיר אֶת הַקְּטֹרֶת, וּמִטֵּיב אֶת הַנְּרוֹת,
וּמְקַרֵּיב אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הָרֶגֶל.
וּשְׂאֹר כָּל הַיָּמִים,
אִם יָרְצָה לְהַקְרִיב - מְקַרֵּיב,
שֶׁכֶּהֵן גְּדוּל מְקַרֵּיב חֵלֶק בְּרֹאשׁ וְנוֹטֵל חֵלֶק בְּרֹאשׁ.

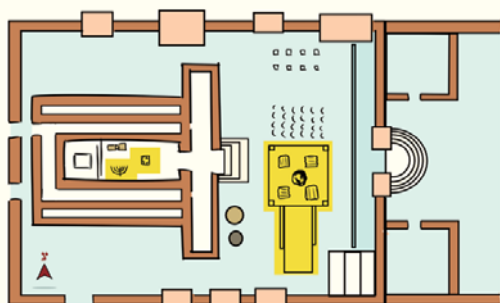
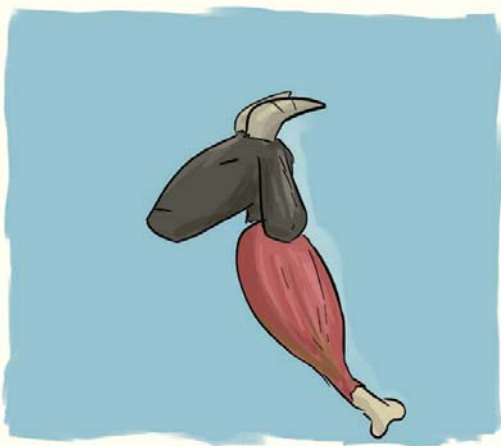
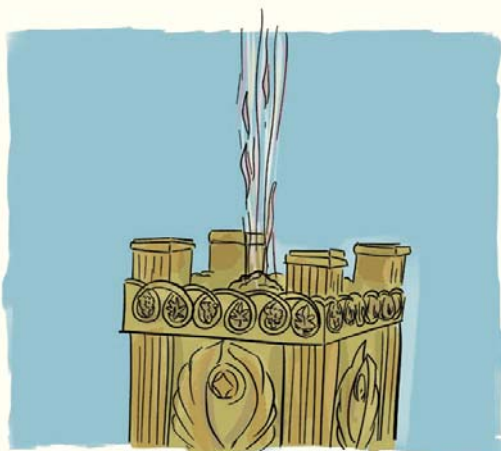
רבי עובדיה מברטנורה

הוא זורק את הדם של תמידים, כדי שיהא רגיל בעבודה: ומטיב את הנרות. מדשנן מן האפר של הפתילות שכתבו: ושאר כל הימים, אם ירצה להקריב כל קרבן שירצה - מקריב, ואין אנשי המשמר יכולין לעבב על ידו: מקריב חלק בראש. ראש הוא להקריב כל חלק שיבחר: ונוטל חלק בראש. בחלוקת הקדשים - נוטל מנה יפה שיבחר לו. והני מלי בקדשי מזבח, אבל בקדשי גבול - אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט חולקים בשוה:

במשך שבעת הימים שהכוהן הגדול היה במקדש הוא התאמן על עבודות המקדש כדי שידיו יהיו רגילות ומיומנות ביום הכיפורים, שבו רק הכוהן הגדול עובד במקדש, ונוסף לכך עבודותיו מרובות והוא שרוי בתענית.

כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים שבהם הכוהן הגדול נמצא במקדש הוא שוחט, מקבל וזורק את הדם של קרבנות התמיד, ומקטיר את הקטורת בבוקר ובערב, ומטיב, מדליק, את הנרות שבמנורה, והטבת הנרות כוללת גם את ניקוי האפר והחלפת הפתילות (רמב"ם), ויש אומרים שבבוקר רק ניקו את האפר אך לא הדליקו את המנורה (רש"י), ומקריב אל המזבח את הָרֹאשׁ וְאֶת הָרֶגֶל - התנא הזכיר את האיברים הראשונים שמעלים למזבח, כמבואר לקמן ב, ג, והכוהן הגדול היה מעלה את כל איברי התמיד למזבח (רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים א, ה).

וּשְׂאֵר כָּל הַיָּמִים, בְּכֹל הַשָּׁנָה, אִם רָצָה לְהַקְרִיב - מִקְרִיב. שְׂפֵהוּן גָּדוֹל מִקְרִיב חֵלֶק בְּרֹאשׁ, הוּא רֵאשׁוֹן לְכֹל הַמִּקְרִיבִים, וְנוֹטֵל חֵלֶק בְּרֹאשׁ - בַּחֲלוּקַת בֶּשֶׂר הַקְּרִבָּנוֹת שֶׁבַמִּקְדָּשׁ הוּא בּוֹחֵר רֵאשׁוֹן מֵאִיזָה קֶרֶבֶן שִׁירְצָה. אֲךָ בְּתֵרוֹמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּשְׂאֵר מִתְּנֹת כַּהֹנָה מֵחוּץ לַמִּקְדָּשׁ אֵין יֵתְרוֹן לְכוּהֵן הַגָּדוֹל עַל פְּנֵי כוּהֲנִים אֲחֵרִים (תּוֹסֵפְתָא א, ה).

ג

**מְסֵרוּ לוֹ זְקֵנִים מְזֻקְנֵי בֵּית דִּין,
וְקוֹרִין לְפָנָיו בְּסֵדֶר הַיּוֹם,
וְאוֹמְרִים לוֹ:
"אִישִׁי בָּהֶן גָּדוֹל, קָרָא אֶתָּה בְּפִיךָ,
שָׁמָּא שְׂכַחְתָּ אוֹ שָׁמָּא לֹא לְמִדַּתְּ".**

**עָרַב יוֹם הַכְּפוּרִים שַׁחֲרִית,
מֵעֵמִידִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַר הַמְּזוּרָח,
וּמֵעֵבִירִין לְפָנָיו פָּרִים וְאֵילִים וּכְבָּשִׁים,
כִּדִּי שִׁיְהֵא מִכִּיר וְרָגִיל בְּעֵבוּדָה.**

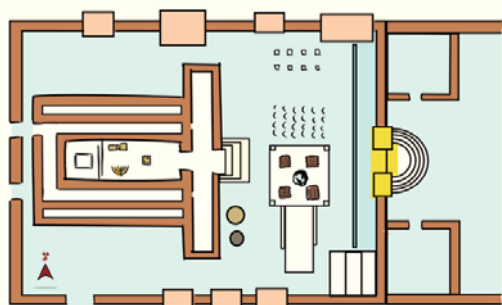
רבי עובדיה מברטנורה

וְקוֹרִין לְפָנָיו כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים: **בְּסֵדֶר הַיּוֹם.** בְּחֻכְמָה, בְּנוֹי, בְּכַח וּבְעֶשֶׂר. וְאִם לֹא הָיָה לוֹ עֶשֶׂר – אֶחָיו הַכֹּהֲנִים מְגַדְלִין אוֹתוֹ מִשְׁלָהֶם. שְׁנַאֲמַר (וַיִּקְרָא כֹּהֵן י): "וְהִכְהִין הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו" – גְּדִלְהוּ מִשָּׁל אֶחָיו: **שִׁיְהֵא מִכִּיר.** מִתְּבוּנָה בְּבִהְמוֹת הָעוֹבְרוֹת לְפָנָיו, לִיתֵת אֶל לְבוֹ הַלְכוֹת סֵדֶר הַיּוֹם: **בְּפִרְשֵׁת "אֶחָיו מוֹת": אִישִׁי.** אֲדוּנִי: **שָׁמָּא לֹא לְמִדַּתְּ.** בְּמִקְדָּשׁ שְׁנֵי הָיוּ צָרִיכִין לְכָךְ, שֶׁהָיוּ מֵעֵמִידִין כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים שְׂאִינָם מְהֻלָּלִים, עַל פִּי הַמַּלְכוּת. דָּאֵלוּ בְּמִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן – לֹא הָיוּ מֵעֵמִידִין בָּהֶן גָּדוֹל אֶלֶּא הַגָּדוֹל שֶׁבְּכֹהֲנִים:

במשנה זו מתואר כיצד הכוהן הגדול היה מתכוונן ליום הכיפורים בכל שבעת הימים ובערב יום הכיפורים.

מְסֵרוּ לוֹ זְקֵנִים מְזֻקְנֵי בֵּית דִּין שִׁילְמַד אֶתְּם בְּמִשְׁךְ שִׁבְעַת הַיָּמִים אֶת סֵדֶר הָעֵבוּדָה שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְקוֹרִין לְפָנָיו בְּסֵדֶר הַיּוֹם, בְּפִרְשֵׁת 'אֶחָיו מוֹת', שְׁבָה כְּתוּב סֵדֶר הָעֵבוּדָה, וְאוֹמְרִים לוֹ הַזְּקֵנִים: **"אִישִׁי בָּהֶן גָּדוֹל, קָרָא אֶתָּה בְּפִיךָ, שָׁמָּא שְׂכַחְתָּ אוֹ שָׁמָּא לֹא לְמִדַּתְּ"** אֶת הַהֲלָכוֹת. אִמְנָם כוֹהֵן גָּדוֹל צָרִיךְ לִהְיוֹת גָּדוֹל בְּחֻכְמָה וְאִמּוֹר לְדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת סֵדֶר הָעֵבוּדָה, אֶךְ בְּזִמְנֵי שְׁנֵי הָיוּ מֵעֵמִידִים כוֹהֲנִים גְּדוֹלִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים וְאִינָם מְכִירִים אֶת סֵדֶר הָעֵבוּדָה וְהָיוּ צָרִיכִים לְלַמֵּד אוֹתָם (גְּמָרָא יח, א).

עָרַב יוֹם הַפְּפוּרִים שְׁחֵרִית, מַעְמִידִין אוֹתוֹ אֶת הַכוֹהֵן הַגָּדוֹל **בְּשַׁעַר הַמְּזוֹרָה,**
לֵיד שַׁעַר נִיקְנוֹר, בַּמָּקוֹם גְּבוּהָ שְׁבוּ יוֹכֵל לַרְאוֹת, **וּמַעְבִּירִין לְפָנָיו פְּרִים וְאֵילִים**
וְכִבָּשִׁים שְׂאוֹתָם מִקְרִיבִים בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים, **כְּדֵי שְׂיֵהָא מִכּוּר וְרָגִיל בְּעִבּוּדָה**
 שַׁעַל יָדֵי כַךְ יִתְרַגֵּל לְסֹדֵר הָעִבּוּדָה. אֲךָ לֹא הָיוּ מַעְבִּירִים לְפָנָיו
 שַׁעִירִים, שְׂבָאִים לְכַפֵּר עַל חַטָּאֵיהֶם שֶׁל כָּל
 הָעָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִחַלַּשׁ דַּעְתּוֹ מִהַחַטָּאִים
 שֶׁל הָעָם.

